

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

УДК 351:328

DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2026.2/05>

Барсученко І. В.

<https://orcid.org/0009-0004-8643-6303>

Адвокат АО «ПРЕМ'ЄР-ГРУП»

ДЕРЖАВНА АНТИКОРУПЦІЙНА СТРАТЕГІЯ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Стаття присвячена розкриттю особливостей державної антикорупційної стратегії України в контексті європейської інтеграції. Загальновідомо, що під корупцією слід розуміти протиправну діяльність представників влади, яка полягає у використанні службових повноважень задля задоволення особистих майнових чи невідповідних інтересів. Корупція не обмежується лише владними структурами, оскільки пронизує все суспільство, включаючи політичну сферу. Тому боротьба з цими злочинами має бути спрямована на «оздоровлення» суспільних відносин та повне усунення причин, що сприяють поширенню цього явища.

Конституційне оновлення судоустрою, модернізація правоохоронних органів та розбудова антикорупційної вертикалі в Україні вивели антикорупційну політику на рівень окремої галузі державного управління. Оскільки цей напрям нерозривно пов'язаний із правоохоронною діяльністю, він потребує ґрунтовного теоретичного обґрунтування та методологічного забезпечення. Антикорупційна реформа посідає центральне місце в системі стратегічних трансформацій України, виступаючи фундаментальним інструментом модернізації державного управління. Системна протидія корупції дозволяє кардинально підвищити рівень прозорості та відповідальності публічних інституцій. Більше того, цей напрям є ключовим об'єктом моніторингу з боку міжнародних партнерів, оскільки саме успіхи в антикорупційній сфері стали підґрунтям для візової лібералізації та залишаються базовою умовою повноправної інтеграції України до Європейського Союзу.

Зазначені чинники зумовлюють потребу в чіткій дефініції завдань антикорупційної політики в контексті конституційного реформування, адаптації державного управління до умов воєнного стану та вимог євроінтеграції. Це актуалізує комплексне дослідження антикорупційної стратегії держави, перегляд критеріїв її результативності та обґрунтування механізмів зміцнення прозорості та підзвітності владних інститутів.

Встановлено, що успішна трансформація в Україні критично залежить від дієвості антикорупційної політики та якості стратегічного управління. Поєднання цифрових інновацій, підзвітності інституцій та міжнародної підтримки закладає фундамент для сучасної системи публічного врядування. При цьому євроінтеграційний вектор виступає головним стимулом модернізації, вимагаючи структурної адаптації управлінських процесів та зміцнення демократичних інститутів згідно з нормативами ЄС.

Ключові слова: корупція, запобігання корупції, євроінтеграція, державна політика, державна антикорупційна стратегія.

Постановка проблеми. Корупція як універсальне соціальне явище притаманна будь-якій державі, проте її масштаб є головним індикатором готовності країни до реформ. Мінімальний рівень корупції лежить в основі економічного прогресу, зміцнення міжнародного авторитету та утвердження верховенства права. Натомість її висока концентрація негативним чином впливає на державні інститути, судову

владу та систему захисту прав людини. Таким чином, дієва антикорупційна стратегія є обов'язковою умовою сталого розвитку суспільства.

У контексті європейських правових стандартів корупція визначається як чинник деструктивного впливу на суспільний устрій. Вона нівелює принципи верховенства права, демократичні цінності та фундаментальні права людини, а також перешко-



джає сталому економічному розвитку та стабільній роботі ринкових механізмів. Розробка дієвих механізмів запобігання корупції є фундаментальною умовою захисту демократичних цінностей, реалізації спільних політик ЄС, а також зміцнення правопорядку та суспільної довіри до інститутів влади. Відтак, у межах політики розширення ЄС приділяє особливу увагу антикорупційним показникам країн-кандидатів. Вимога щодо подолання корупції є складовою третього Копенгагенського критерію, який зобов'язує державу імплементувати правову базу ЄС (*acquis communautaire*). Для України адаптація до антикорупційних стандартів Євросоюзу має важливе значення, оскільки в умовах повномасштабної російської агресії членство в ЄС трансформувалося з політичного пріоритету на стратегію національного виживання.

Водночас актуальність дослідження державної антикорупційної стратегії України в контексті європейської інтеграції обумовлена докорінною трансформацією суспільно-політичного курсу держави та її стратегічним бажанням набути повноправного членства в Європейському Союзі. Корупція протягом тривалого часу залишалася головною перешкодою для демократичного розвитку України, тому ефективна антикорупційна політика на даний час розглядається не тільки як внутрішня потреба, а й як головний індикатор виконання рекомендацій Європейської Комісії. Ухвалення Антикорупційної стратегії на 2021–2025 роки та Державної антикорупційної програми з її виконання стало важливим кроком у переході від фрагментарних реформ до системного стратегічного планування, що базується на принципах верховенства права та цифрової прозорості. Особливої гостро дана проблематика постає в умовах воєнного стану та майбутнього повоєнного відновлення. Оскільки Україна залучає небували обсяги міжнародної фінансової допомоги, створення надійної системи запобігання зловживанням є гарантією довіри з боку міжнародних партнерів та інвесторів. Водночас інтеграційний процес вимагає від України не просто формального ухвалення законів, а забезпечення їх реальної дієвості через незалежність інституцій та впровадження міжнародних стандартів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дану проблематику досліджували такі науковці як Ю. Бобровнік, С. Ващенко, С. Мосейчук, Л. Новоскольцева, О. Панасюк, К. Черкашин, І. Шурман, Я. Ярошук та інші. Попри значну кількість напрацювань, питання ефективності запобігання корупції в контексті європейської інтеграції залишається відкритим для подальшого комплексного вивчення.

Постановка завдання. Метою статті є розкриття особливостей державної антикорупційної стратегії України в контексті європейської інтеграції.

Виклад основного матеріалу. Корупційні прояви виступають критичним дестабілізатором національної безпеки, провокуючи нецільове витрачання бюджетних активів та неефективне ресурсне управління. Деградація управлінських процесів на місцях і деформація інвестиційної політики створюють інституційні прогалини. Це, у свою чергу, робить державу вразливою до зовнішніх загроз, які використовують внутрішню неефективність для підриву суверенітету.

Погоджуємося з думкою І. Шурман, яка зазначає, що державна антикорупційна політика в Україні є важливим складником реформування державного управління та забезпечення ефективного функціонування правової держави. Суть державної антикорупційної політики полягає у запобіганні, виявленні та припиненні корупційних проявів у державних органах і суспільстві загалом. Вона повинна визначатися Антикорупційною стратегією, яка містить основні пріоритети та нормативні акти, на основі яких розробляється загальнодержавний план дій, що затверджується Кабінетом Міністрів України [8, с. 95].

К. Черкашин стверджує, що сучасна антикорупційна політика України невіддільна від її євроінтеграційного курсу та зобов'язань перед міжнародними партнерами. Реформи у сфері запобігання корупції виступають не лише умовою для членства в Європейському Союзі, а й важливим фактором довіри донорів у процесі повоєнної відбудови держави. У цьому контексті ключовими залишаються завдання забезпечення реальної інституційної незалежності антикорупційної інфраструктури, підвищення ефективності розслідування корупційних злочинів та неприпустимість відкату вже досягнутих результатів [7].

Отже, дослідження сучасної антикорупційної стратегії України відображає перехід від «формальних лозунгів» до розбудови цілісної системи мінімізації корупційних загроз. Чинне законодавство, зокрема базовий Закон «Про запобігання корупції», повністю гармонізоване з міжнародними стандартами. Воно інтегрує комплекс превентивних заходів (декларування, етичні норми, інститут викривачів) із механізмами кримінальної юстиції, що мають гарантувати обов'язковість відповідальності за корупційні діяння.

Інституційна архітектура протидії корупції побудована на функціональному розмежуванні повноважень між органами, відповідальними за

запобігання (Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК)), розслідування (Національне антикорупційне бюро України (НАБУ)), процесуальне керівництво (Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП)) та судовий розгляд (Вищий антикорупційний суд (ВАКС)), що уможливило реалізацію повного циклу реагування на корупційні правопорушення. Цю модель доповнюють допоміжні органи координації та внутрішньої інституційної доброчесності. Особлива увага в сучасному антикорупційному дискурсі надається формуванню культури доброчесності як ключової умови стійкості змін. Освітні ініціативи, інформаційні кампанії, залучення громадян до контролю за публічними процесами та підтримка викривачів поступово трансформують суспільне сприйняття корупції. Прикладом практичної імплементації таких підходів є впровадження антикорупційних програм на рівні окремих установ, зокрема Антикорупційної програми Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО) на 2025-2027 рр. [4, с. 94-95].

Підсумовуючи, зазначимо, що успішна реалізація антикорупційної стратегії в Україні забезпечується поєднанням чотирьох фундаментальних елементів: гармонізованого з міжнародним правом законодавства; розгалуженої системи спеціалізованих інституцій; чіткого стратегічного планування на державному рівні; а також активного залучення громадськості до формування культури доброчесності. Забезпечення сталого розвитку в антикорупційній сфері критично залежить від консолідації зусиль владних інститутів та громадянського суспільства. Оскільки ліквідація корупційних практик є тривалою стратегічною задачею, вона вимагає безперервної адаптації управлінських підходів до нових викликів, а також системного зміцнення взаємної довіри між державою та громадянами.

Державна антикорупційна стратегія на 2021–2025 роки [5] стала першим в історії України документом такого рівня, який базується на принципах доказової політики та системного усунення корупційних ризиків замість точкової боротьби з наслідками. В основу документа покладено бачення нульової толерантності до корупції, що прямо співпадає з Копенгагенськими критеріями членства в ЄС. Контекст європейської інтеграції виступає основним каталізатором виконання Стратегії. Надання Україні статусу кандидата у 2022 році та подальше рішення про відкриття переговорів щодо вступу до ЄС перетворили антикорупційні заходи на жорсткі політичні та юридичні умови. Головним вектором тут

є гармонізація українського законодавства з *acquis communautaire* ЄС, зокрема у частині прозорості лобіювання (ухвалення Закону «Про лобіювання» у 2024 році [6]) та вдосконалення системи електронного декларування. Реалізація Стратегії продемонструвала ефективність цифрових інструментів, зокрема автоматизація державних послуг та відновлення публічного доступу до реєстрів стали запобіжниками, що нівелюють вплив людського фактору у взаємодії громадянина та держави. Водночас протягом дії Стратегії було забезпечено повну автономію Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та посилено кадровий потенціал НАБУ, що відповідає рекомендаціям Єврокомісії щодо «стабільної статистики розслідувань і вироків у справах про високопосадову корупцію». Водночас, в умовах воєнного стану, Стратегія адаптувалася до нових викликів (особлива увага приділяється прозорості використання міжнародної допомоги та запобігання зловживанням у сфері закупівель для потреб оборони).

Проте аналіз виконання Стратегії виявляє й певні перепони, зокрема нерівномірний прогрес у реформуванні митних та податкових органів, а також спроби законодавчого обмеження повноважень антикорупційних органів. У контексті підготовки до вступу в ЄС, Україна має не лише звітувати про кількісне виконання пунктів програми, але й демонструвати якісну зміну правової культури. Таким чином, чинна Стратегія закладає фундамент для наступного стратегічного циклу (2026–2030 рр.), де пріоритетом стане повна інтеграція антикорупційних стандартів ЄС у всі ланки державного управління, що є безальтернативною умовою успішного завершення переговорного процесу.

Підсумовуючи, варто наголосити, що міжнародні антикорупційні ініціативи мали значний вплив на трансформацію державної політики України у сфері запобігання та протидії корупції. Саме зовнішнє стимулювання сприяло створенню незалежних антикорупційних інституцій, оновленню нормативно-правової бази, запровадженню механізмів прозорості та звітності. Водночас ці зміни супроводжуються значними труднощами, пов'язаними з внутрішнім політичним контекстом, спротивом реформам і низьким рівнем довіри до правоохоронних органів. З метою підвищення ефективності антикорупційної політики доцільно зосередити зусилля на кількох напрямках. По-перше, необхідно зміцнити інституційну незалежність антикорупційних органів, гарантуючи їхню захищеність від політичного втручання.

По-друге, забезпечити системну взаємодію між різними гілками влади та громадянським суспільством для моніторингу виконання реформ. І, по-третє, посилити персональну відповідальність за блокування антикорупційної політики шляхом удосконалення механізмів внутрішнього контролю та правового реагування [3, с. 90-91].

Однією з головних перспектив у сфері антикорупційної політики є подальше наближення до стандартів Європейського Союзу. Україна, яка отримала статус кандидата в ЄС, має виконати низку вимог щодо зміцнення незалежності антикорупційних органів, підвищення ефективності судової системи та забезпечення прозорості державного управління. З цією метою необхідно забезпечити гармонізацію національного законодавства з Директивою ЄС про боротьбу з корупцією; впровадження рекомендацій Групи держав проти корупції (GRECO) та Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та посилення міжнародного контролю за реалізацією антикорупційних реформ. Україна вже має потужні цифрові інструменти для боротьби з корупцією, такі як система електронних закупівель ProZorro, портал державних послуг «Дія» та Єдиний державний реєстр декларацій. У поствоєнний період важливо розширити цифровізацію державних послуг для мінімізації впливу чиновників на ухвалення рішень, автоматизувати процеси надання державної допомоги та розподілу міжнародних коштів, запровадивши публічні реєстри отримувачів фінансування та посилити механізми моніторингу і контролю електронних декларацій, зокрема через впровадження штучного інтелекту для виявлення невідповідностей у статках посадовців. Після війни постане питання оновлення системи правоохоронних органів та забезпечення їхньої незалежності. Для цього необхідно посилити спроможність НАБУ (Національне антикорупційне бюро України), НАЗК (Національне агентство з питань запобігання корупції), САП (Спеціалізована антикорупційна прокуратура) та ДБР (Державне бюро розслідувань) у розслідуванні корупційних злочинів, створити механізми захисту від політичного втручання в діяльність цих органів та підвищити рівень підзвітності силових структур через незалежні громадські ради та наглядові комісії [1; 2].

Отже, майбутнє антикорупційної стратегії України полягає в гармонізації з європейськими стандартами та масштабуванні цифрових інструментів. Пріоритетними кроками мають стати гарантування справжньої незалежності антикорупційних орга-

нів, розвиток корпоративного управління та впровадження аудитів цифрової етики для державних систем. Важливим аспектом є інтеграція етичних стандартів цифрової епохи в систему підготовки державних службовців та посилення громадського нагляду за прозорістю врядування. Відтак, вітчизняна антикорупційна політика, що базується на європейських практиках врядування та засадах цифрової етики, постає як багаторівнева система, що інтегрує правові, інституційні та цифрові інструменти. Орієнтація на європейські зразки прозорості та етичного управління визначає вектор подальшої модернізації антикорупційного середовища в Україні. Ефективна імплементація цих стандартів є запорукою відновлення суспільної довіри до влади, утвердження правопорядку та успішного завершення євроінтеграційного розвитку.

Висновки. Отже, беручи до уваги все вище наведене можна дійти висновку, що успішна трансформація в Україні критично залежить від дієвості антикорупційної політики та якості стратегічного управління. Поєднання цифрових інновацій, підзвітності інституцій та міжнародної підтримки закладає фундамент для сучасної системи публічного врядування. При цьому євроінтеграційний вектор виступає головним стимулом модернізації, вимагаючи структурної адаптації управлінських процесів та зміцнення демократичних інститутів згідно з нормативами ЄС.

Значним досягненням сучасної державної антикорупційної політики є розбудова системи електронного урядування, що дозволяє мінімізувати корупційні ризики та гарантувати відкритість управлінських процесів. Разом із тим, пріоритетним завданням залишається імплементація принципів належного врядування (good governance), що сприятиме підвищенню відповідальності владних інститутів та зміцненню суспільної довіри до державних органів. Поглиблення євроінтеграційних процесів вимагає налагодження чіткої координації між усіма рівнями виконавчої влади та місцевого самоврядування. Оптимізація управлінських механізмів та інтенсифікація міжнародної взаємодії у сфері публічного врядування є необхідними умовами для вдосконалення антикорупційної стратегії. Таким чином, процес європейської інтеграції не лише розширює перспективи партнерства з ЄС, але й стає фундаментальним стимулом для розбудови результативної та інноваційної моделі державного врядування. Така система, базуючись на принципах підзвітності та людиноцентричності, створює необхідні умови для стабільного економічного прогресу держави.

Список літератури:

1. Ващенко С., Ярошук Я., Бобровнік Ю. Антикорупційна стратегія України: виклики та перспективи в умовах євроінтеграції. *Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення*. 2025. Випуск 12. С. 46–52. DOI: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2025-12-46-52>.
2. Мосейчук С. Державна політика у сфері запобігання та протидії корупції в Україні у поствоєнний період. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2025. №2. С. 293–297. DOI: <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2025.1.2.42>.
3. Новоскольцева Л. О. Вплив міжнародних антикорупційних ініціатив на трансформацію національної політики запобігання корупції. *Політикус*. 2025. № 2. С. 87–94. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2025-2.13>.
4. Панасюк О. П. Протидія корупції в Україні: концептуальні підходи та стратегічні пріоритети. *Центральноукраїнський вісник права та публічного управління*. 2025. Випуск 3. С. 90–99. DOI: <https://doi.org/10.32782/cuj-2025-3-10>.
5. Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки: Закон України від 20.06.2022 р. № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>.
6. Про лобювання: Закон України від 23.02.2024 р. № 3606-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3606-20#Text>.
7. Черкашин К. І. Антикорупційна політика України в контексті європейської інтеграції. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a7d23409-009f-4db7-bc86-05d647a1ad2d/content>.
8. Шурман І. М. Державна антикорупційна стратегія України на подальшу перспективу. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2025. № 15. С. 94–97.

Barsuchenko I. V. STATE ANTI-CORRUPTION STRATEGY OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION

The article is devoted to revealing the features of the state anti-corruption strategy of Ukraine in the context of European integration. It is well known that corruption should be understood as the illegal activity of representatives of power, which consists in using official powers to satisfy personal property or inappropriate interests. Corruption is not limited to power structures, as it permeates the entire society, including the political sphere. Therefore, the fight against these crimes should be aimed at "rehabilitating" social relations and completely eliminating the causes that contribute to the spread of this phenomenon.

The constitutional renewal of the judicial system, the modernization of law enforcement agencies and the development of the anti-corruption vertical in Ukraine have brought anti-corruption policy to the level of a separate branch of public administration. Since this direction is inextricably linked with law enforcement activities, it requires a thorough theoretical justification and methodological support. Anti-corruption reform occupies a central place in the system of strategic transformations of Ukraine, acting as a fundamental tool for the modernization of public administration. Systematic counteraction to corruption allows to radically increase the level of transparency and accountability of public institutions. Moreover, this direction is a key object of monitoring by international partners, since it is the successes in the anti-corruption sphere that have become the basis for visa liberalization and remain the basic condition for the full integration of Ukraine into the European Union.

These factors determine the need for a clear definition of the tasks of anti-corruption policy in the context of constitutional reform, adaptation of public administration to the conditions of martial law and the requirements of European integration. This makes a comprehensive study of the state's anti-corruption strategy relevant, reviewing the criteria for its effectiveness and substantiating mechanisms for strengthening transparency and accountability of government institutions.

It has been established that successful transformation in Ukraine critically depends on the effectiveness of anti-corruption policy and the quality of strategic management. The combination of digital innovations, institutional accountability and international support lays the foundation for a modern system of public governance. At the same time, the European integration vector acts as the main stimulus for modernization, requiring structural adaptation of management processes and strengthening democratic institutions in accordance with EU standards.

Keywords: *corruption, corruption prevention, European integration, state policy, state anti-corruption strategy.*

Дата першого надходження статті до видання: 25.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026